

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№9

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 1218 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-sentyabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Postdan xaridgacha: influenser va ilg'or veb-ilova (PWA – progressive web app)ning chakana sotuvga real ta'siri	14
Abdulaziz Madjidov	
Ta'lim xizmatlari bozori samaradorligini oshirishda ta'lim klasterlarining roli	22
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
Korxona raqobatbardoshligini oshirishda marketingning tovar strategiyasidan foydalanish holati.....	29
Xidirov Sherzod Olimovich	
O'zbekistonda moliyaviy savodxonlikni institutsionallashtirish: NFIS, Finlit.uz va ta'lim islohotlari	34
Irgashev Anvar Farxodovich	
Moslashuvchan menejment tizimlarini yashil iqtisodiyotga integratsiyalash tasnifi	39
Umarov Bexzod Batirovich	
Qishloq xo'jaligida innovatsion marketing strategiyasini ishlab chiqish.....	43
Sheraliyev Axror Sodiqovich	
O'zbekiston Respublikasida moliyaviy bank xizmatlarini rivojlantirishning tendensiyalari, undan samarali foydalanish imkoniyatlari va konseptual jihatlarini	48
Roziqov Behzod Bahrom o'g'li	
Metallurgiya korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish chet el tajribasi	54
Abdullayeva Matluba Nematovna	
Исследование связи между восприятием изменения климата и внедрением устойчивых методов ведения сельского хозяйства в Узбекистане	59
Светлана Ражабова, Бахром Миркасимов	
Surxondaryo viloyati qishloq xo'jalik tarmog'ini barqaror rivojlantirishni iqtisodiy-ekologik modellari	68
Abdug'aniyev Otabek Allajonovich, Xo'jamqulov Bekzod Turdaliyevich	
Milliy iqtisodiyotda real sektor salmog'i va uning o'zgarish tendensiyalari	75
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Isroilova Muhabbat Rustamjon qizi	
Qo'shilgan qiymatni soliqqa tortish uslubiyoti: xususiyatlari, vazifalari va muammolari	89
Xaitov Shuxrat Sharipboyevich	
Kognitiv yondashuv asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari grammatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli va pedagogik texnologiyasi.....	94
Dadadjanova Feruza Muhammadyusupovna	
Transport tizimining rivojlanishi milliy iqtisodiy o'sishining asosi sifatida	98
Narziyev Umidjon Baxrillayevich	
Loyiha risklarini aniqlashda zamonaviy usullar va ularning samaradorligi.....	105
Marufhanov Davron Xasanovich	
Современные методы управления на железнодорожном транспорте в процессе трансформации системы.....	109
Кушакова Мамура Наримановна	
Финансовые механизмы и модели менеджмента в развитии устойчивой экономики транспортных компаний	115
Шарапова Гулчехра Рустамовна	
Kasbiy ta'limda o'quvchilarning raqamli kompetensiyasini shakllantirish va baholashning innovatsion yondashuvlari	120
Maxkamova Zuhra Tursunpulotovna	
Audit ishi sifati darajasini oshirish yo'nalishlari.....	124
Qushmatov Otaxon Qurbonaliyevich	

Erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	131
Yuldashev Baxtiyor Gayradjonovich	
Ko'chmas mulk qiymatini baholash va uning ekonometrik tahlili	135
Jaloliddinova Mohira Alisher qizi	
Современные тенденции и вызовы бюджетно-макрэкономической политики в Узбекистане	142
Хазраткулова Лола Нармуминовна	
Intellectual mulkda iqtisodiy mohiyat, mazmun hamda huquqiy jihat uyg'unligi	148
N.D.Maxmudova	
Axborot texnologiyalari asosida ta'limda loyiha boshqaruvida sun'iy intellekt va mashinali o'qitish imkoniyatlari	152
Xodjiyeva Durdona Abdurasolovna	
Концепция "Зеленого учета" и его значение для экономического развития.....	157
Умарова Зулайхо Турсуновна	
Iqtisodiyotning asosiy tarmoq va sohalariga kiritilgan investitsiyalarning joriy holati tahlili	166
Ismailova Kutlibeka Ulug'bek qizi	
O'zbekistonda yoshlar tashkiloti faoliyatini tashkil etishning o'ziga xos jihatlari va rivojlanish bosqichlari	172
Usmonov Adxamjon A'zamjonovich	
O'zbekiston Respublikasi maxsus iqtisodiy zonalar investitsion holatini hududlar kesimida tahlili.....	178
Anvarxonov Abdulatifxon Jamshidxon o'g'li	
Kichik biznes va o'rta biznesni rivojlantirish orqali aholi farovonligini ta'minlash.....	184
Ahmedov Oybek Turgunpulatovich, Nurqulov Nurbek Sirojiddin o'g'li	
Fiskal siyosat instrumentlari orqali yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va legallashtirish metodologiyasi.....	189
Ergasheva Malikaxon Avazxon qizi	
Fond bozorida savdo strategiyasi va uni amalga oshirishga yo'nalishlari.....	192
Soliev Istam Ixtiyorovich	
Sanoat korxonalarini innovatsion rivojlantirishning asosiy tamoyillari	197
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda davlat boshqaruvi tizimining isloh qilinishi: Tajriba va istiqbollar.....	202
Mashrabaliyev Ibroximbek Mashrabaliyevich	
Iqtisodiyotning real sektorida investitsion loyihalarni moliyalashtirish amaliyoti.....	209
Qosimova Lola Sultanovna	
Sanoat mahsulotlari eksportida logistika zanjirining uzluksizligini ta'minlash: nazariy asoslar va amaliy yondashuvlar.....	217
Kurbonova Ma'mura Abdukarim qizi	
Soliq ma'murchiligiga zamonaviy texnologiyalarini joriy etish orqali qo'shilgan qiymat soliq ma'murchiligi bazasini kengaytirish yo'llari	222
Raxmonqulov Umidjon Rustam o'g'li	
Инновационные подходы к созданию проблемно-ориентированной системы прогнозирования, оптимизации и управления отраслями региональной экономики (жилищное строительство)	231
Далиев Ахтам Шарафутдинович	
Tovar-moddiy resurslar harakati samaradorligini oshirishda UZEX faoliyatining joriy holatini baholash.....	238
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Mamatkulov Farrux Gulomjon o'gli	
Sog'liqni saqlash tizimida tadbirkorlik faoliyatining turlari	244
Solikhova Dildora Alisher qizi	

“O‘ztemiryo‘lyo‘lovchi” aining asisiiy faoliyatini samaradorligini oshirishda autsorsing xizmatini joriy etish strategik asoslari	250
Kaxarova Nilufar Yerkinjonovna	
Mintaqani kompleks rivojlantirishning metodologik asoslari va ustuvor yo‘nalishlari.....	256
Jumayeva Zulfiya Qayumovna	
Sog‘liqni saqlash tashkilotarida xarajatlar samaradorligini ta‘minlash masalalari	260
Raximova Maftuna Axmadjon qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida sof foydani taqsimlash bilan bog‘liq bo‘lgan soliq solish masalalari	264
Suyunov Otabek Shuxrat o‘g‘li	
O‘zbekiston qonunchiligida raqamli transformatsiya jarayonida elektron to‘lov kartalarini soxtalashtirishni jinoyatlashtirish	276
Maxsadaliyeva Maftuna Toxir qizi	
Mamlakatimizda intellektual xizmatlar bozorini rivojlantirish masalalari.....	281
Miyassarov Davron Abdurashid o‘g‘li	
Validation of the dutch eating behaviour questionnaire (DEBQ) in a sample of uzbek women.....	285
Khursana Usmanova, Dr Muhammad Bilal, Dilafuz Qo‘chqorova	
Iqtisodiy xavfsizlik tizimlarini o‘ziga xos jihatlari	295
Nabiyev Bexzod Shavkatovich, Bayboboeva Firuza Nabijonovna	
Davlat qarz siyosatini optimallashtirishda islomiy moliya instrumentlarining qo‘llanish imkoniyatlarini kengaytirish yo‘nalishlari	299
Tilabov Nasrulla Tashmurotovich	
Роль институциональных структур фондового рынка в обеспечении финансовой стабильности.....	305
Камилова Севара Анваровна	
The Impact of Digitalization on the Management System in the Entrepreneurial Environment of Uzbekistan.....	309
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
China’s Investment Strategy in Uzbekistan: Sectoral Trends and Strategic Implications (2013–2024).....	313
Maftuna Nuriddinova	
Qo‘shilgan qiymat solig‘i tushunchasi va uning iqtisodiy mohiyati	319
Eshkarayev Bobir Chariyevich	
Raqamli boshqaruvning afzalliklari va uni rivojlantirish istiqbollari	324
Xolbayeva Marg‘uba Qazoqboyevna	
Korporativ boshqaruvning nazariy asoslari: O‘zbekistonda qo‘llanish imkoniyatlari.....	328
Jumayeva Guzal Sherxon qizi	
Audit organizations in Uzbekistan	332
Razzaqov Jasur Xamraboevich, Yaqubov Matrasul Mavlonberdiyevich, Sabirova Nodira Komil qizi	
Xorijiy investitsiyalarning turlari va xususiyatlari	337
Gofurov Doston Boxromovich	
Mahalliy budjet mablag‘larining samaradorligini oshirishda auditning o‘rni.....	341
Primova Shaxnoza Komiljonovna	
Модели управления государственными финансами в зарубежных странах.....	345
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
O‘zbekistonning sirkulyar iqtisodiyotga o‘tishi: yashil o‘sish indikatorlari tahlili	352
Hakimov Anvarjon Abdulloyevich	
Innovation management in the education system: practical challenges, international experience, and effective strategies based on the example of Uzbekistan.....	356
Imomov Inomiddin Abdulxamidovich, Egamberdiyev Farxod Botirovich	
Трансформация энергетического комплекса Узбекистана: текущее состояние и перспективы развития	363
Хмель Е.В., Мирджалилова Д.Ш., Дерюгина Е.А., Лозовская Н.А.	

Improving the efficiency of personnel management and optimizing labor costs in Sam Glass LLC.....	368
Musayeva Shoira Azimovna, Agzamov Avazkhon Talgatovich	
Interactive design and museum management: enhancing guided tours through IOT and virtual solutions.....	374
Ibrokhimova Aziza Abbasovna	
Hududlar investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	379
Imomova Kamola Novfal qizi	
"Innovatsion usulda baliq yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari (Sirdaryo tumani misolida)"	385
Bo'ltakov Sardor Oqbo'ta o'g'li	
Bank filial tarmoqlari samaradorligini baholashning xorijiy tajribasi va undan O'zbekiston banklari amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	392
Xoshimov Og'abek Nizomjon o'g'li	
Zamonaviy iqtisodiyotda davlat xaridlarinin elektron savdolarining o'rni	398
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Реализация концепции развития рынка зеленой экономики в сфере экономической безопасности Республики Узбекистан.....	401
Юнусова Римма Рахманбердиевна	
Tijorat banklaridan "foyda" solig'ini undirishning bugungi holati.....	408
Ergasheva Lobar Raxmatulla qizi	
O'zbekiston oziq-ovqat sanoatini iqtisodiy rivojlantirish yo'nalishlari	415
Abasova Gulirano Rahmatullo qizi	
Xorijiy tajribalar asosida ekologik tadbirkorlikning innovatsion va investitsion yo'nalishlarini tashkil etish	419
Turg'unova Tursunoy Maratovna	
Sanoat korxonalari jozibadorligini oshirishda marketing strategiyasini amalga oshirish xususiyatlari	424
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Turizm sohasida investitsion faoliyat: nazariy asoslar va amaliy yo'nalishlar.....	428
Ergashev Durdonaxon Aziz qizi	
Qashqadaryo viloyatida barqaror turizmning rivojlanish tendensiyalari va mavjud muammolar tahlili.....	432
Suyunova Dilnoza Mexridin qizi	
Iqtisodiy rivojlanish jarayonida investitsion resurslarning mutanosib taqsimlanishi: samaradorlik va ustuvor yo'nalishlar.....	436
Otaboyev Feruzbek Oybek o'g'li	
Xususi banklar faoliyatini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning moliya bozoriga ta'siri	441
Abduqahhorov Asilbek Ahror o'g'li	
Mehnat resurslari tushunchasi, tarkibi va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati.....	447
Kobilova Zebo Bobokulovna	
Xorijiy davlatlar tajribasida moliyaviy siyosatning makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli.....	453
Jabborova Dilafruz	
The impact of exchange rate policy on the financial-monetary system and economic growth.....	459
Raxmanova Laylo Baxodirovna	
Современные вызовы и модельные подходы к обеспечению конкурентоспособности банковской системы Узбекистана.....	464
Юлдашева С.Ш.	
Iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishda soliq mexanizmidan samarali foydalanish yo'llari	470
Ishimova Mohinur Absalomovna	
Innovative pathways for advancing sustainable tourism in Uzbekistan.....	477
Feruz Karimov	

Tijorat banklarida biznes subyektlari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari.....	482
Mirpulatova Luiza Mansurovna	
O'zbekistonda sanoat zonalarining rivojlanish bosqichlari va huquqiy-me'yoriy asoslari	488
Vafoyev Akmal Ikromovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanishda Germaniya tajribasi	493
Pardayeva Maftuna Ulug'bek qizi	
Korxonalar moliyaviy faoliyati bo'yicha auditorlik risklarini xalqaro standartlar asosida baholash	497
Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Abduxalil-zoda Ra'no Muzaffar qizi	
Ishlab chiqarish xarajatlarining tarkibi va ularni pasaytirish usullari	501
Sodiqov Mirahror Abbos o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda mahalliy budjetlarning ahamiyati.....	509
Sharopov Dilshodjon Raxmatullayevich	
The role of small business enterprises in enhancing the well-being of the population in Uzbekistan	513
Djalilova Shaxlo Ismoiljon kizi	
O'zbekistonda IPOlarni tashkil etish jarayonlari tahlili	518
Alikulov Azamat Tuygunovich	
Kichik sanoat zonalarini faoliyatining iqtisodiy-statistik tahlili (Surxondaryo viloyati misolida).....	522
Ozoda Batirovna Sakiyeva	
Hududlarning innovatsion turistik salohiyatini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish	528
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
Integrating circular economy principles in marketing and operations of grape export companies for green transition.....	534
Usmonova Diyora Mahmud kizi	
Foreign experiences of improving the quality of services in the field of tourism.....	541
Raxmonov Siyovush Turob ugli	
Z avlodining iste'dodli vakillari uchun raqobat: davlat boshqaruvi sektorining maqsadga yo'naltirilgan raqamli avlodni jalb etish strategiyalari.....	546
Nosirova Shaxzoda Bohodir qizi	
O'zbekiston Respublikasida uglerod solig'ini joriy etish orqali soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish va yashil iqtisodiyotga o'tishni jadallashtirish imkoniyatlari: ekologik, iqtisodiy va institutsional yondashuv	560
Jo'rayev Ahmad Saitnazar o'g'li	
Tijorat banklari reytingiga ta'sir qiluvchi asosiy moliyaviy ko'rsatkichlar tahlili.....	566
Karabayev Nodir Abduhamidovich	
Budjet tashkilotlarida tuziladigan moliyaviy hisobotlarning ahamiyati.....	578
Norqulova Qutlug'nigor Oloviddinovna	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	582
Хусейнов Рахим Али оглы	
Zamonaviy HR texnologiyalarining korxonalar samaradorligiga ta'siri: "O'zbekiston temir yo'llari" AJ tajribasi.....	589
Xursanova Gulshan Ravshan qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida innovatsion menejment strategiyalarining samaradorligini oshirish yo'llari	593
Pulatova Dildora Abdushukurovna	
Oliy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni qo'llashning bugungi kunda o'rni va ahamiyati.....	600
Xolmirzayeva Gulruxsor Maxammetovna	
Интеграция информационно-коммуникационных технологий в зеленую экономику: цифровые технологии для устойчивого развития.....	604
Бозорова Ирина Жуманазаровна	

Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahalliyashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari	608
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
Цифровизация зеленой экономики: синергия технологий для устойчивого будущего	616
Мухамадиева Кибриё Баходировна, Умарова Надира Рахмановна, Шарипова Зулфия Шокиржоновна, Эшпулатова Хусния Мирғолиб кизи	
O'zbekistonda to'qimachilik mahsulotlari bozori va rivojlanishi	621
Alimxodjayeva Nargiza Elshodovna	
Samarqand viloyatida tikuv-to'qimachilik sanoatining rivojlanish holati va ishlab chiqarish hajmining prognozi.....	629
Ikramova Taxmina Latifovna	
Повышение эффективности управления рисками в проектах государственно-частного партнерства в сфере услуг	639
Айтбаева Гульзада Куанышбаевна	
Surxondaryo viloyati iqtisodiy o'sish darajalarini ekonometrik modellashtrish	645
Pardayeva Ma'rifat Muzaffarovna	
Зарубежный опыт развития экономики ресурсно-сырьевых регионов: модели диверсификации и возможности адаптации.....	654
Севара Кахрамоновна Хакбердиева	
Xizmat ko'rsatish sohasida raqobatbardoshlikni oshirishning ahamiyati	658
Abduvoxidova Mohinur Akmalovna	
O'zbekiston sug'urta bozorida esg va yashil moliya instrumentlaridan foydalanish holati va imkoniyatlari.....	662
Zoyirov Laziz Subxonovich	
Xorazm viloyatida transport xizmatlari ko'rsatishning amaldagi holati tahlili va uni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	668
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	
Ulgurji savdo qoidalari va chakana savdodan farqli tomonlari	678
Batirova Raxima Abdujabbarovna, Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich	
Xalqaro integratsiya jarayonlarida raqamli iqtisodiyotning o'rni.....	684
Zaripov Xurshid Zakir o'g'li	
Mahalliy budjetlar daromadlari va xarajatlarining hozirgi holati	690
Himmatov Abdisamat Xalilovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aholining moliyaviy madaniyatini rivojlantirish muammolari va istiqbollari	696
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna	
Цели устойчивого развития и роль цифровых платформ в сфере трудовой миграции	702
Газиёва Сулхия Саидмашрафовна	
Onlayn savdo maydonchalarida mijoz sodiqligini shakllantirishda marketing strategiyalarining o'rni	706
Baxromov Xudoyor Xabibullo o'g'li	
Методологические основы оценки эффективности «зеленых» технологий в строительном секторе.....	710
Тожиева Дилфуза Бабамуратовна	
Korxonalarda moliyaviy instrumentlar auditi masalalarini rivojlantirish.....	715
Mahmudov Saidjamol Kadirjanovich	
O'zbekiston Respublikasi soliq ma'murchiligini takomillashtirish jarayonlari	722
Mahmudova Sevara Rahmat qizi, Almardonov Muxammadali Ibragimovich	
Improving the efficiency of modern housing fund management system	726
D.A. Berdiyeva, Aminova Naima Umar qizi	
Kichik va o'rta biznes subyektlari eksport salohiyatini rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish	731
Abduqahhorov Azizbek Abdullo o'g'li	

From Science to Business: How Universities Stimulate Innovation.....	735
A. Bobozhonov, A.M. Shatre, V. Kirilova Vladimirova, R.Kh. Karlibaeva	
Tashkilotlarda risklarni boshqarish strategiyalarining samaradorligini baholash: nazariy va amaliy yondashuvlar	740
Husanova Dilnura Mamrajab qizi	
Turli mulkchilik shakllaridagi xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining ekologik auditing nazariy jihatlarini	744
Abdullayev Xurshidjon Nazrullo o'g'li	
Sanoat korxonalarida innovatsion boshqaruv samaradorligini oshirish omillari.....	749
Ne'matullayev Abdurasulxon Ximaydulla o'g'li	
Bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida innovatsion korxonalar boshqaruvi tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi amal qilish xususiyatlari	755
Naimov Azamat Xikmatovich	
Mamlakatimizda chet el investitsiyasi ishtirokidagi korxonalalar faoliyatini rivojlantirish.....	758
Qurbonov Javlonbek Jurabekovich, Shuxratov Azizbek A'zamjon o'g'li	
Qurilgan organik mevalar eksportini rivojlantirishda yashil marketing strategiyalaridan foydalanish.....	764
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida xizmatlar sohasining asosiy ko'rsatkichlari.....	769
Ernazarov Gulam Bekbayevich	
Kichik biznes subyektlarida innovatsion faoliyatni baholash va rivojlantirish mexanizmlari.....	774
Mavrolov Ravshan Nematjonovich	
Barqaror rivojlanish va korxonalarda barqarorlikni ta'minlash zaruriyati.....	780
Yakubova Dilfuza	
Yashil iqtisodiyot sharoitlarida barqaror rivojlanish, yashil texnologiyalar va ekologik menejmentning o'rni	785
Dilmurodov Abbas Anvar o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasi faoliyatini davlat tomonidan muvofiqlashtirish va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish	788
Tuxtamishev Shodimurod Qurbonboyevich	
Tijorat banklarida chakana bank xizmatlarini rivojlantirish.....	795
Axmedov G'ofurjon G'ulomjonovich	
Turizm sohasini ekonometrik modellashda qo'llaniladigan ekonometrik usullar va amaliy imkoniyatlar	801
Shukurov Ikrom Abdurashitovich	
Sanoat tarmoqlarida investitsiyalar strukturasining iqtisodiy samaradorligi va innovatsiyalarni rag'batlantirish.....	807
Xikmatillayeva Dildora Shavkat qizi	
Mintaqa ziyorat turizmi samaradorligini oshirishda ekonometrik modellardan foydalanish.....	812
O'rinova Durdona Botir qizi	
Kichik biznes rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni pest (siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy-demografik, texnologik omillar) tahlili.....	816
Israilov Rustam Ibragimovich	
Qazib olish sanoati korxonalarini moliyaviy sog'lomlashtirishda muammolar va salbiy omillar: tahlil va zamonaviy yondashuvlar	825
Abduraxmanov Davron Burxanjonovich	
O'zbekistonning milliy merosi boyliklaridan turizmga foydalanish yo'llari	830
Samarov Xonqul Qahhorovich	
Iqtisodiy rivojlanish jarayonida investision resurslarning mutanosib taqsimlanishi: samaradorlik va ustuvor yo'nalishlar	835
Otaboyev Feruzbek Oybek o'g'li	
Iqtisodiyotning ekologik transformatsiyasi sharoitida ijtimoiy o'sishni indikativ baholash metodologiyasi.....	841
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li	

Bojxona xizmati fiskal faoliyatini takomillashtirish istiqbollari.....	847
Pardayev To'liqin Nasirovich, Farxodov Farrux Furqatovich, Nomozov Abduvoxid bdurazzoq o'g'li	
Механизмы устойчивого управления малым и средним бизнесом в условиях цифровизации и внедрения искусственного интеллекта.....	852
Зокирова Фарангиз Тулкиновна	
Yashil bank xizmatlari va uni joriy etish bilan bog'liq muammolar.....	862
Makhmudova Mukhlisa Kodirjon kizi	
Barqaror qishloq xo'jaligi ta'minot zanjirlarida transport tizimlarini optimallashtirish.....	867
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Moliyaviy rejalashtirishning ijtimoiy-iqtisodiy mazmuni.....	874
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Mintaqa sanoatida kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va infratuzilmasini tashkil etish.....	881
Salayev Jasurbek Komilovich	
Surxondaryo viloyatida 2010–2024-yillardagi yalpi hududiy mahsulotining iqtisodiy statistik tahlili.....	888
Ismoilov Davronbek Ilxomjon o'g'li	
Yashil obligatsiyalar va barqaror moliyalashtirishning davlat qarzi siyosatiga ta'siri.....	893
Tilabov Nasrulla Tashmurotovich	
Модели Альтмана и Таффлера как инструмент диагностики финансовой устойчивости предприятий.....	897
Утемуратова Бибинон Даниловна	
Individual tadbirkorlik va mustaqil bandlik asosida olinadigan daromadlarni soliqqa tortishning fundamental asoslari.....	903
Yakubov San'abek Ravshanbekovich	
China's trade relations with Central Asia: an empirical analysis based on the trade gravity model.....	912
Ye Maoqing	
O'zbekistonda turizm sohasida smart texnologiyalar joriy etishning holati va yo'nalishlari.....	920
Qutbiddinov Shamsiddin Kamoliddin o'g'li	
Application of modern information systems in the assessment of the technical condition of the equipment of electrical energy networks.....	924
Sobirov Muzaffar Azatovich	
Стратегическое управление экономическим потенциалом Узбекистана.....	932
Садуллаева Муслимахон Саидамировна	
Auditda raqamli texnologiyalarni qo'llash tarixi va istiqbollari.....	936
Muydinov Erkin Djамaldinovich	
Bank majburiyatlari va aktivlarining vaqtinchalik nomutanosibliklari riskini kamaytirish.....	940
Ibrohimov D.M.	
Kambag'allikni qisqartirishda tadbirkorlik va bandlikni moliyaviy qo'llab-quvvatlash.....	950
Karshiyev Keldiyor Eshpulatovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish uchun ijtimoiy himoya va mehnat bozoriga kirishni kuchaytirish.....	954
Mamashokirova Iroda Samar qizi	
Soliq ma'murchiligi va raqobat muhitining o'zaro bog'liqligini nazariy asoslari.....	958
Donaboyev Jahongir Husan o'g'li	
Региональный туристский кластер – как инструмент повышения эффективности экономики региона.....	965
Юсупова Нигина Тажиевна	
Bank tizimida esg omillarining samaradorligini oshirishda marketing tadqiqotlaridan foydalanishning nazariy va uslubiy asoslari.....	971
Xoliyorov Murod Qahramon o'g'li	
Теоретические взгляды на цифровую экономику, цифровую трансформацию.....	977
Шарипова Шахло Истамовна	

Qoraqalpog'iston Respublikasining raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatlari va strategik yo'nalishlari.....	982
Tleubergenov Raxat Shahibaevich	
Mintaqalar transport tizimini kompleks rivojlantirish istiqbollari tadqiq etishning ilmiy-uslubiy asoslari.....	986
Rahmonov Rasul Ne'matovich	
Loyiha boshqaruvida amaliy misollar orqali jinoyat holatlarini tahlili.....	994
To'yqulov Abbosjon Ali o'g'li	
Advancing tourist safety management in Uzbekistan's growing tourism industry: a systems theory approach.....	999
Laylo Primova	
Qoraqalpog'iston Respublikasida maishiy xizmatlar sifatini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishdagi muammolar.....	1006
Yerejepova Bibisara Abibullayevna	
Основные проблемы и вызовы в создании умных городов	1010
Хакбердиева Нозима Кахрамоновна	
Qurilish obyekti smeta narxlarini aniqlashdagi muammolar va ularning oqibatlari.....	1015
Asadova Maftuna Sa'dullaevna	
Mintaqani barqaror rivojlantirishda paxta-to'qimachilik klasterlari salohiyatini oshirish.....	1020
Ismailov Temur Pulatovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlari samaradorligi: statistik ko'rsatkichlar va ekonometrik modellarning tahlili	1024
Sharipov R.S.	
Sanoat infratuzilmasining tarkibiy tuzilishi va tartibga solish mexanizmlari.....	1030
Rasulov Jamshid Karimovich	
To'qimachilik sanoati korxonalarida eksport salohiyatini rivojlantirishda boshqaruv jarayonlarini o'ziga hos xususiyatlari.....	1036
Salimjonova Zilolaxon Salimjon qizi	
Budjetdan tashqari pensiya jamg'armasi tomonidan so'ngi yillarda amalga oshirilgan ishlar moliyaviy tahlili	1040
Sherjonov Sherjon Alijan o'g'li	
Qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarining rivojlanishni boshqarish tizimini takomillashtirish.....	1045
Smetov Murat Inyatovich	
Sanoat investitsion salohiyatini amalga oshirish mexanizmining mahalliy va xorijiy tajribalarini qiyosiy tahlili.....	1050
Bayniyazova Malika Polatovna	
Korxonalarda raqamli marketing strategiyalarining shakllanishi va ularning bozor raqobatbardoshligiga ta'siri	1056
Mamadjanova Tuyg'unoy Aхмаджановна	
Руководство страховыми операциями: стратегический подход	1062
Тулаев Дилшод Юсуфович	
Sanoatni rivojlantirishda innovatsion boshqarishni takomillashtirish strategiyasi.....	1068
Qalmuratov Baxtiyar Seytmuratovich	
Tijorat banklari faoliyatida raqamli chakana xizmatlarni takomillashtirish yo'llari.....	1073
Axmedov G'ofurjon Gulomjonovich	
Maktab o'quv dasturlariga turizm va mehmondo'stlik tarmog'ini integratsiyalashning soha rivojidadagi ahamiyati	1078
Nilufar Raxmonova Yorqinovna	
Namangan viloyatidagi nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari salohiyati.....	1083
Abdusattorov Sodiqjon Hakimjon o'g'li	
Инновационные подходы к обеспечению экологической и экономической устойчивости в области энергосбережения и эффективного управления водными ресурсами	1088
Бегмуллаев Отабек Ирисалиевич, Ешмирзаев Содиқжон Еркінбой угли, Кохарова Далира Рустам кизи	

Kimyo sanoati korxonalarida investitsion loyihalarni boshqarish orqali raqobatbardoshlikni oshirish.....	1095
Sabirov Oybek Shavkatbekovich	
Зеленая экономика и устойчивое развитие: экономический взгляд.....	1100
Акбаралиева Сугдиёна Улугбек кизи, Ахмедиева А.Т.	
Raqamli iqtisodiyot orqali investitsiyalarni jalb qilish va O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirish istiqbollari.....	1105
Norpo'latov Azizbek Baxtiyor o'g'li	
Инновационные факторы развития аграрного производства региона.....	1109
Сирожиддинов Икромиддин Кутбиддинович	
Анализ развития зеленой экономики в глобальном контексте и в Республике Узбекистан.....	1114
Хусаинов Равшан Рахимович	
Marketing jarayonlarida emotsional intellektning roli va uning neyromarketing strategiyalari samaradorligiga ta'siri	1120
Pulatova Nigoraxon Nurullaevna	
O'zbekiston hududlarida aholi bandligi tahlili (2020–2024-yillar).....	1124
Hojiyev Tal'at Toshpo'latovich	
Barqaror qishloq xo'jaligida yashil logistika (Green Logistics) mexanizmlarini joriy etish.....	1128
Abdirashidov Temurbek Abdirashid o'g'li	
Innovatsion iqtisodiyotda karshering xizmatlarining nazariy asoslari.....	1134
Haydarov Jahongir Aktamovich	
Mintaqada mehmonxona xo'jaligida investitsiya samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar	1139
Jasur Berdiyev	
Turizm xizmatlari samaradorligini oshirish metodologiyasini rivojlantirish	1143
Toshev Nurbek Janon o'g'li	
Iqtisodiy barqarorlikka erishishda quyosh panellarining roli	1147
Qodirov Bahodirjon Tursunovich	
Milliy malaka tizimining yagona raqamli platformasi: nazariy va amaliy jihatlar.....	1152
Qurbanova Muazzam Fazliddinovna, Egamkulov Aziz Abdurasulovich	
Surxondaryo viloyatida meva-sabzavot mahsulotlari ishlab chiqarish jarayonlarini ARIMA modeli orqali ekonometrik modellashtirish	1156
Jo'rayev Olim Albayevich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruv mohiyatini aniqlashning ilmiy yondashuvlari.....	1163
Temirov Abdulaziz Alimjanovich	
Asosiy vositalarni hisobga olish va ularni audit qilish masalalari: nazariy va amaliy yondashuvlar	1168
Diyorbek Mamarasulov Alijon o'g'li	
Анализ и постановка выбора путей подготовки и принятия решений для разработки и внедрения методических подходов к постановке управленческого анализа.....	1173
Минутдинова Лилия Тагировна	
Aksiyadorlik jamiyatining aksiyadorlar bilan o'zaro hamkorlik shakllari va tamoyillari tasnifi.....	1180
Sangilova Aziza Baxtiyarovna, Samariddin Elmirzayev	
Qishloq joylarida xizmatlar sohasini rivojlanishi orqali kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirish.....	1186
Sultonov Shodiyor Abduhalilovich, Usmonov Murodbek Dusmurot o'g'li	
Kichik biznes markazlari raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha uslubiy tavsiyalar	1190
Eshmirzayev Nodirjon Mamadraximovich	
Kichik biznesda innovatsion autsorsingdan foydalanishga ta'sir etuvchi omillar.....	1194
Tojibayev O.O.	
Venchur kapitalining iqtisodiy ahamiyati.....	1199
Zaynutdinova Umida Jalolovna	

Naqd pulsiz to'lovlar tizimini raqamlashtirishning dolzarb masalalari	1202
Xakimova (Isayeva) Lobar Baxodirovna	
Konchilik sanoatida ekologik xavfsizlik va ijtimoiy mas'uliyatni ta'minlashning ilmiy-uslubiy asoslari	1207
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'zbekiston qishloq xo'jaligida yashil texnologiyalarni joriy etish: imkoniyatlar va muammolar	1211
Tosheva Maftuna Rustamovna	

O'ZBEKISTON QISHLOQ XO'JALIGIDA YASHIL TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR

Tosheva Maftuna Rustamovna

“TIQXMMI” MTU tayanch doktranti

E-mail: maftunamironshoh@gmail.com

ORCID: 0009-0002-0405-659X

Annotatsiya: Maqolada O'zbekiston qishloq xo'jaligida yashil texnologiyalarni joriy etishning imkoniyatlari va mavjud muammolari tahlil qilingan. Monografik tadqiqotlar asosida fermer xo'jaliklari daromadi, yer maydoni, ko'p tarmoqli faoliyat hamda axborot resurslaridan foydalanish kabi omillarning organik dehqonchilik, aniq dehqonchilik va quyosh energiyasi texnologiyalariga ta'siri baholanib, shu asosda umumiy xulosalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, GPS-navigatsiya, dronlar yordamidagi monitoring, sensor tizimlari, biogaz, organik dehqonchilik, quyosh energiyasi loyihalari, davlat-xususiy sheriklik.

Abstract: The article analyzes the possibilities and existing problems of implementing green technologies in Uzbekistan's agriculture. Based on monographic studies, the influence of such factors as the income of farms, land area, multi-sectoral activities, and the use of information resources on organic farming, precision farming, and solar energy technologies was assessed, and general conclusions were developed based on this.

Key words: green economy, GPS navigation, drone monitoring, sensor systems, biogas, organic farming, solar energy projects, public-private partnership.

Аннотация: В статье анализируются возможности и существующие проблемы внедрения зеленых технологий в сельском хозяйстве Узбекистана. На основе монографических исследований оценено влияние таких факторов, как доход фермерских хозяйств, площадь земель, многоотраслевая деятельность и использование информационных ресурсов на органическое земледелие, точное земледелие и технологии солнечной энергии, и на этой основе разработаны общие выводы.

Ключевые слова: зеленая экономика, GPS-навигация, мониторинг с помощью дронов, сенсорные системы, биогаз, органическое земледелие, проекты солнечной энергии, государственно-частное партнерство.

KIRISH

Ma'lumki, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida yashil texnologiyalarni keng joriy etish masalasi nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshirish, balki ekologik barqarorlikni ta'minlash nuqtayi nazaridan ham strategik ahamiyat kasb etadi. Bunday yondashuv qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish tamoyillariga to'liq mos keladi hamda jahon miqyosida "yashil iqtisodiyot"ga o'tish jarayonlarining ajralmas qismi hisoblanadi. Shu munosabat bilan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktyabrdagi "2019 — 2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ—4477-son¹ qarori va iqlim o'zgarishi masalalarini milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga integratsiya qilishga qaratilgan O'zbekiston Respublikasining "yashil iqtisodiyot"ga o'tish strategiyasi ishlab chiqilib, amaliyotga joriy etildi.

Qayd etish joizki, yashil texnologiyalarni joriy etishning o'ziga xos murakkab jihatlar ham mavjud. Ularni amalga oshirish ko'pincha katta moliyaviy resurslarni talab qiladi. Masalan, organik dehqonchilik tizimini shakllantirishda tuproq unumdorligini saqlash, kimyoviy moddalardan voz kechish, biologik himoya usullarini joriy etish kabi chora-tadbirlar zarur bo'lib, ular qo'shimcha xarajatlar va uzoq muddatli investitsiyalarni talab etadi.

Aniq dehqonchilik usullari esa ilg'or axborot texnologiyalari va zamonaviy o'lchash vositalariga asoslanadi. GPS-navigatsiya, dronlar yordamidagi monitoring, sensor tizimlari va ma'lumotlarni qayta ishlash dasturlari ishlab chiqarish jarayonini optimallashtirib, suv va mineral o'g'itlar sarfini sezilarli darajada kamaytiradi. Ammo,

¹ <https://lex.uz/uz/docs/-4539502>

bunday uskunalarning joriy qilinishi qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqaruvchi subyektlar uchun katta dastlabki sarmoyalarni taqozo etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

A.Hamidov va hamkorlari[3] maqolasida O'zbekiston sharoitida suvni tejovchi sug'orish texnologiyalarini joriy etish natijasida paydo bo'ladigan "rebound" (qayta to'liq yo'q qilish) effektlarini e/kspert interv'yulari asosida baholaydi. Mualliflar 2013—2019-yillardagi subsidiyalar va amaliy o'rnatishlar (drip, sprinkler) misolida texnik samaradorlikka qaramay, fermer xulq-atvori va siyosiy rag'batlar natijasida haqiqiy suv tejami kamayishi mumkinligini ko'rsatadi. Siyosiy tavsiya sifatida A.Hamidov monitoring, suv hisoblagichlari va integratsiyalashgan siyosat zarurligini ta'kidlaydi.

N.Ashurmetova va hamkasblari[4] ilmiy ishida "raqamli qishloq xo'jaligi" konsepsiyasini O'zbekiston kontekstida tahlil qilib, 2020–2030 strategiyalari bilan bog'liq amaliy imkoniyatlarni ko'rsatadi. Maqola katta fermalar va agregatorlar o'rtasida raqamli modellash, aniq agrotexnika (precision farming) va ma'lumot almashinuvi tizimlari qanday samaradorlikni oshirishini amaliy misollar bilan ochib beradi. Mualliflar raqamli texnologiyalarni joriy etishda institutlararo koordinatsiya va kadr tayyorlash muhimligini urg'ulaydi.

A.Uroqov va hamkorlari[5] tadqiqotida fotovoltaik tizimlarni sug'orish inshootlariga integratsiyalash bo'yicha loyiha tahlilini taqdim etadi. Ular PV-psevdo-rejimlarda nasos stansiyalarini quvvatlantirish, PVsyst orqali loyihalashtirish natijalarini va tomchilatib sug'orish bilan birgalikda suv va energiya tejash (taxminan 45–50%) imkoniyatlarini ko'rsatadi. Tadqiqot markerlari mahalliy sharoitda qayta tiklanuvchi energiya asosidagi sug'orish tizimlari iqtisodiy va ekologik jihatdan samarali ekanini tasdiqlaydi. Amaliy tavsiya — kichik-o'rta fermerlar uchun modulli PV-drip paketlari.

N.Ikramov va boshqalar[6] maqolasida energiya va suv samaradorligini real vaqtda monitoring qilish tizimlarini O'zbekiston nasos stansiyalarida joriy etish zaruriyatini ilmiy asosda bayon etadi. Mualliflar 1,693 nasos stansiyasi va yillik 8–8.2 mlrd kVt·soat iste'molni misol qilib, avtomatlashtirilgan o'lchovlar, suv-elektr energiyasi hisoblagichlari va PV integratsiyasi orqali operatsion xarajatlar va yo'qotishlarni sezilarli kamaytirish mumkinligini ko'rsatadi. Siyosat jihatidan — milliy monitoring platformasi va investitsiya paketlari tavsiya etiladi.

A.Xayitxunov[7] ilmiy izlanishida Markaziy Osiyo mintaqasi qishloq xo'jaligining holati va rivojlanish perspektivalarini katta makrorivojlanish kontekstida tahlil qiladi. Muallif past mahsuldorlik, moliyalashtirish va institutlar sifati muammolari natijasida raqobatbardoshlik pastligini ko'rsatadi va mintaqaviy hamkorlik, klimga mos investitsiyalar hamda texnologik yangilanishlar (jumladan yashil va raqamli texnologiyalar) orqali samarani oshirish imkoniyatlarini taklif etadi. Ushbu umumiy mintaqaviy kuzatishlar O'zbekiston uchun strategik yo'nalishlarni aniqlashda foydali.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ishlarini amalga oshirishda ilmiy tadqiqot metodologiyasida keng qo'llaniladigan usullardan foydalanildi. Ilmiy tahlil jarayonida ana shu ilmiy tadqiqot usullaridan, xususan, kuzatish, umumlashtirish, guruhlash, taqqoslash, tahlil qilishda esa sintez va tahlil usullaridan keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Quyosh energiyasi texnologiyalari qishloq joylarda elektr ta'minoti barqarorligini ta'minlash, qo'shimcha xarajatlarni qisqartirish va iqlim o'zgarishi ta'sirini yumshatishda alohida ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, quyosh panellari va energiya saqlash tizimlarining xarid va o'rnatish xarajatlari fermer xo'jaliklari uchun moliyaviy qiyinchilik tug'dirishi mumkin. Shu sababli, yashil texnologiyalarni joriy etish jarayonida iqtisodiy tahlil va baholash asosiy mezon sifatida xizmat qiladi. Investitsiyalarning qay darajada samara berishi, xarajatlarni qoplash muddati, bozorda organik mahsulotlarga bo'lgan talab, davlat qo'llab-quvvatlash choralari va kredit resurslariga erishish imkoniyatlari kabi omillar hisobga olinishi lozim.

Shu nuqtai nazardan, yashil texnologiyalarni qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishiga keng tatbiq etish nafaqat alohida ishlab chiqaruvchi subyektlar samaradorligi uchun, balki mamlakat miqyosida qishloq xo'jaligining barqaror rivojlanishi, eksportbop va ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish hajmini oshirish, qishloq aholisining turmush darajasini yuksaltirish hamda umumiy iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlash uchun ham dolzarb hisoblanadi.

Bunday texnologiyalarni keng tatbiq etish jarayonida ularning iqtisodiy samaradorligini baholash dolzarb ahamiyatga ega. Chunki iqtisodiy tahlil fermer xo'jaliklariga investitsiya qarorlarini qabul qilishda, mablag'larni samarali taqsimlashda va bozorda raqobatbardoshlikni ta'minlashda asosiy mezon bo'lib xizmat qiladi. Masalan, organik dehqonchilik mahsulotlari yuqori bozor narxida sotilishi mumkin, ammo ularni yetishtirish jarayonidagi qo'shimcha mehnat va texnologiya xarajatlari iqtisodiy jihatdan asoslangan bo'lishi shart.

Fermer xo'jaliklari faoliyatida yashil texnologiyalarni keng joriy etish jarayonida, ayniqsa organik dehqonchilik, aniq dehqonchilik usullari va quyosh energiyasi texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarini iqtisodiy jihatdan baholash alohida ahamiyat kasb etadi. Bu jarayon resurslardan samarali foydalanish, xarajatlarni optimallashtirish va ishlab chiqarishning barqarorligini ta'minlash bilan birga, qishloq xo'jaligi mahsulotlari sifatini oshirish hamda ekologik barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Ya'ni, masala dolzarbligi shundaki – iqtisodiy baholash asosida fermerlar uchun qaysi texnologiya turini tanlash, uni qay darajada investitsiyalash va qay tartibda joriy qilish maqsadga muvofiq ekanligi aniqlanadi.

Fermer xo'jaliklarida yashil texnologiyalarni joriy etishga ta'sir etuvchi omillarni o'rganish maqsadida Toshkent va Samarqand viloyatlarida tasodifiy tanlanma usuli asosida 624 ta fermer xo'jaligi o'rtasida ijtimoiy so'rovnoma o'tkazildi.

Dastlab, fermer xo'jaliklarida qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqarish jarayonida organik dehqonchilik, aniq dehqonchilik usullari hamda quyosh energiyasi texnologiyalaridan foydalanishga ta'sir etuvchi bir qator omillar aniqlandi. Jumladan, fermer xo'jaliklarida o'rtacha 1 gektardan olinadigan daromad (daromad_ga), umumiy ekin maydoni (ekin_maydoni), fermer xo'jaligida ko'p tarmoqli faoliyatning mavjudligi (kup_tarmoq) hamda asosiy tarmoq faoliyati sifatida chorvachilik yo'nalishi (chorva) mustaqil o'zgaruvchi sifatida qabul qilindi.

Zero, daromad ko'rsatkichi fermerning iqtisodiy imkoniyatlarini, ya'ni yangi texnologiyalarga sarmoya kiritish salohiyatini belgilaydi; ekin maydoni esa ishlab chiqarish ko'lamini, texnologiyalarni qo'llash samaradorligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ko'p tarmoqli faoliyat xavflarni diversifikatsiya qilish orqali innovatsiyalarni joriy etish imkoniyatini oshiradi. Chorvachilikning mavjudligi esa organik o'g'itlardan foydalanish hamda quyosh energiyasi kabi texnologiyalarni qo'llashda qo'shimcha ustunlik yaratadi. Shu sababli ushbu omillar yashil texnologiyalarning samarali qo'llanilishi uchun eng muhim ko'rsatkichlar sifatida tanlandi.

Shuningdek, fermer xo'jaligi rahbarlarining yashil texnologiyalarni joriy etish va ularning samaradorligi haqidagi ma'lumot manbalari alohida tahlil qilindi. Chunki, texnologiyalarni joriy etishda rahbarning xabardorlik darajasi hal qiluvchi omil hisoblanadi. Chunki fermer qanchalik ishonchli va ilmiy asoslangan ma'lumotga ega bo'lsa, u shunchalik yangi texnologiyalarni qo'llashga moyil bo'ladi va ularning iqtisodiy hamda ekologik samaradorligini to'g'ri baholay oladi. Agar ma'lumot manbalari yetarli bo'lmasa yoki noto'g'ri bo'lsa, hatto yuqori daromad va katta ekin maydonlariga ega fermerlar ham innovatsiyalarni joriy qilishdan qochishi mumkin. Shu bois, rahbarlarning bilim manbalari yashil texnologiyalarning amaliy tatbiqi uchun asosiy psixologik-axborotiy shart-sharoit sifatida tanlandi.

Bu yerda rahbarlar tomonidan televidenie ko'rsatuvlari, boshqa fermer xo'jaliklari rahbarlari, ijtimoiy tarmoqlar, tuman va viloyat miqyosida o'tkazilgan seminar-treninglar hamda reklama banerlaridan foydalangan yoki foydalanmaganligini ifodalovchi ikki lik o'zgaruvchilar shakllantirildi. Tadqiqot natijasida, fermer xo'jaliklari rahbarlarining 69,4 foizi ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishi ma'lum bo'ldi.

Bundan tashqari, fermer xo'jaliklarida yashil texnologiyalarni joriy etish jarayonida ishtirokchi subyektlarning malaka va bilimlarini oshirish maqsadida o'tkazilgan seminar-treninglar ham muhim ahamiyatga ega ekanligi qayd etildi. Shuni hisobga olgan holda, seminar-treninglarda ishtirok etganlik holatini ifodalovchi to'rtta bog'liq o'zgaruvchi belgilandi. Ular quyidagilardan iborat: davlat dasturlari doirasida tashkil etilgan treninglar, NNT va fermerlik uyushmalari tomonidan o'tkazilgan tadbirlar, xususiy kompaniyalar va sotuvchilar tashabbusi bilan amalga oshirilgan treninglar, shuningdek, universitet va ta'lim muassasalari tomonidan o'tkazilgan seminarlar (1-jadval).

1-jadval. O'zgaruvchilarning statistik tavsifi

O'zgaruvchilar	O'rtacha	St.Og'ish.	Min	Max
Organik dehqonchilik usullaridan foydalangan bo'lsa – 1, aks holda – 0 (yatex foy organik)	.599	.49	0	1
Aniq dehqonchilik usullaridan foydalanilgan bo'lsa – 1, aks holda – 0 (yatex foy jps)	.587	.493	0	1
Quyosh energiyasi texnologiyalari qo'llanilgan taqdirda – 1, aks holda – 0 (yatex foy qiyosh)	.2	.401	0	1
O'rtacha 1 gektardan olingan daromad, mln.so'm (fermer_daromad)	11.575	5.021	.914	109.6
Fermer xo'jaligining ekin maydoni, gektar	40.64	26.282	5	164
Fermer xo'jaligida ko'p tarmoqli faoliyat tashkil etilgan bo'lsa (ham – 1; yo'q – 0)	.647	.478	0	1
Fermer xo'jaligining asosiy tarmoq faoliyati o'simlikchilik (ha – 1; yo'q – 0)	.628	.484	0	1

Fermer xo'jaligi rahbarining jinsi, (erkak)	.731	.444	0	1
Fermer xo'jaligi rahbarining ma'lumoti o'rta bo'lsa – 1; o'rta maxsus bo'lsa – 2 va oliy ma'lumotga ega bo'lgan bo'lsa – 3 (malumot)	2.12	.516	1	3
Yashil texnologiyani joriy etish, uning samaradorligi to'g'risida ma'lumotlarni qayerdan olgansiz?				
TV ko'rsatuvlardan (ha – 1; yo'q – 0)	.622	.485	0	1
Fermer xo'jaligi rahbarlaridan (ha – 1; yo'q – 0)	.363	.499	0	1
Ijtimoiy tarmoqlardan (ha – 1; yo'q – 0)	.694	.461	0	1
Treninglardan (ha – 1; yo'q – 0)	.621	.485	0	1
Reklama banerlaridan (ha – 1; yo'q – 0)	.54	.499	0	1
Yashil texnologiyalar yoki barqaror dehqonchilik amaliyoti bo'yicha biron bir rasmiy treningdan o'tganmisiz				
Davlat dasturlari (ha – 1; yo'q – 0)	.425	.419	0	1
NNT yoki boshqa tashkilotlar (ha – 1; yo'q – 0)	.317	.292	0	1
Xususiy kompaniyalar/sotuvchilar (ha – 1; yo'q – 0)	.224	.193	0	1
Universitet/ta'lim muassasalari (ha – 1; yo'q – 0)	.463	.453	0	1

Tadqiqotlarga ko'ra, ya'ni omillar tahlili modeli asosida fermer xo'jaliklarida yashil texnologiyalarni joriy etish jarayonining umumiy xususiyatlarini aks ettiruvchi indikatorlar ishlab chiqildi. Xususan, "Yashil texnologiyani joriy etish va uning samaradorligi to'g'risida ma'lumotlarni qayerdan olganligi" hamda "Yashil texnologiyalar yoki barqaror dehqonchilik amaliyoti bo'yicha rasmiy treninglarda ishtirok etganligi" kabi o'zgaruvchilar asos qilib olindi. Ushbu ko'rsatkichlar asosida quyidagi indekslar shakllantirildi:

– "Yashil texnologiyalarni joriy etish va samaradorligi to'g'risida ma'lumotlardan foydalanish indeksi" – fermer xo'jaliklari rahbarlarining turli manbalardan (televidenie, ijtimoiy tarmoqlar, reklama, seminar-treninglar va h.k.) olingan axborotlardan qanchalik foydalanish darajasini ifodalaydi;

– "Yashil texnologiyalar bo'yicha treninglarda ishtirok etish indeksi" – davlat dasturlari, NNTlar, xususiy kompaniyalar yoki ta'lim muassasalari tomonidan tashkil etilgan rasmiy seminar-treninglarda qatnashish holatini aks ettiradi. Natijada, ushbu indekslar fermer xo'jaliklarining yashil texnologiyalarni o'zlashtirishdagi bilim, tajriba va axborot resurslaridan foydalanish darajasini tizimli ravishda baholash imkonini yaratadi (2-jadval).

2-jadval. Umumiy xususiyatni ifodalovchi o'zgaruvchilar uchun omilli tahlil modeli test natijalari

№	Indekslar	Shartlar va test natijalari		
		KMO≥0,50	p=0,000	Det>0,00001
1.	Yashil texnologiyalarni joriy etish va samaradorligi to'g'risida ma'lumotlardan foydalanish indeksi	0,540	0,000	0,898
2.	Yashil texnologiyalar bilan bog'liq treninglarda ishtirok etish indeksi	0,603	0,000	0,906

KMO (Kaiser–Meyer–Olkin) ko'rsatkichi, Bartlett (Bartlett, χ^2) testi hamda korrelyatsiya matritsasi natijalari tahlil qilinganda, ikki asosiy indeksni shakllantirish mumkinligi aniqlandi. Umuman olganda, ushbu ikki indeks mustaqil o'zgaruvchi sifatida qabul qilindi va ular fermer xo'jaliklarida yashil texnologiyalarni joriy etishga ta'sir etuvchi omillar sifatida baholandi.

Fermer xo'jaliklariga yashil texnologiyani joriy etishni ifodalovchi bog'liq o'zgaruvchi ikkilik o'zgaruvchi bo'lganligi uchun tahlilda logit modelidan foydalanildi. Mazkur modellar – bog'liq o'zgaruvchi qiymati binar (0 va 1) qiymatda ifodalab, qaysiki fermer xo'jaligi subyektlari tomonidan yashil texnologiyadan, ya'ni organik dehqonchilik, aniq dehqonchilik usullaridan hamda quyosh energiyasi texnologiyalaridan foydalanilgan bo'lsa 1 va aksincha 0 qiymatlarni qabul qiladi.

Logit modelining umumiy funksiyasi quyidagicha ifodalanadi:

$$y_i = \alpha + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_n x_n + \varepsilon_i \quad (2)$$

$$y_i = \begin{cases} 1, & y_i^* > 0 \\ 0, & y_i^* < 0 \end{cases}$$

Bu yerda:

y_i = bog'liq o'zgaruvchi;

α = funksiya uchun o'zgarmas qiymat;

x_n = mustaqil o'zgaruvchilar;

β_n = mustaqil o'zgaruvchilar uchun elastiklik koeffitsiyentlari;

ε_i = standart xatoliklar.

STATA17 dasturiy paketdan foydalanilgan holda bog'liq o'zgaruvchilarga mustaqil o'zgaruvchilar ta'siri iqtisodiy baholandi va marjinal ta'sir doirasi aniqlandi (3-jadval).

3-jadval. Fermer xo'jaliklari faoliyatiga yashil texnologiyalarni joriy etishga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy baholashda marjinal tahlili

O'zgaruvchilar	(1) Yatex_foy_organik (dy/dx (std. err.) P>z)	(2) Yatex_foy_jps (dy/dx (std. err.) P>z)	(3) Yatex_foy_qiyosh (dy/dx (std. err.) P>z)
daromad_ga	0.018 (0.008)**	0.029 (0.031)***	0.182 (0.003)***
ekin_maydon	0.002 (0.001) **	0.088 (0.001)**	0.078 (0.001)**
kup_tarmoq	0.105 (0.042) **	0.005 (0.042)*	0.074 (0.035) **
chorva	0.069 (0.042) **	-0.069 (0.033)*	- 0.013 (0.034)*
fbar_elon_indeksi	0.184 (0.069) ***	0.184 (0.069)**	0.052 (0.055)***
fbar_trening_indeksi	0.071 (0.069) ***	0.371 (0.066)***	0.039 (0.057)***
erkak	0.012 (0.045) **	0.012 (0.045)	0.016 (0.035)*
malumot	0.046 (0.040) **	0.046 (0.040)**	0.048 (0.032)***
Number of obs	624	624	624
Prob > chi2	0.000	0.000	0.000
Pseudo r-squared	0.033	0.093	0.221

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, fermer xo'jaliklari faoliyatida organik dehqonchilikdan foydalanishda o'rtacha 1 gektardan olingan daromad 5 foiz ($p < 0.05$) darajasida statistik muhim ahamiyatga ega bo'lib, 1 mln so'mga oshishi organik dehqonchilikdan foydalanish ehtimolini 1,8 foizga oshiradi. Shuningdek, umumiy ekin maydoni, ko'p tarmoqli faoliyatning tashkil etilganligi va asosiy tarmoq faoliyati ham 5 foiz ($p < 0.05$)da statistik ahamiyatga ega bo'lib, organik dehqonchilikdan foydalanish ehtimolini mos ravishda 0,2; 10,5 va 6,9 foizga oshiradi. Chorvachilik faoliyatining mavjudligi organik dehqonchilikka ijobiy ta'sir ko'rsatib, chorva mollaridan olinadigan organik o'g'it bu jarayonda asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi.

Fermer xo'jaliklarida innovatsiyalarni joriy etishdan olinadigan daromad o'sishi innovatsiyalarning samaradorligini va ularni joriy qilish bilan bog'liq xizmatlarning tizimli tashkil etilishiga bog'liq. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, organik dehqonchilik to'g'risida axborotga ega bo'lish indeksi 1 birlikka oshsa, organik dehqonchilikdan foydalanish ehtimoli 18,4 foizga oshadi va bu ko'rsatkich 1 foiz ($p < 0.01$)da statistik ahamiyatga ega. Bu esa davlat yoki tashkilotlar tomonidan ma'lumotlar yetkazib berish jarayonini tizimli yo'lga qo'yish zarurligini ko'rsatadi.

Shuningdek, organik dehqonchilik bo'yicha treninglarda ishtirok etish indeksi 1 birlikka oshsa, bunday texnologiyadan foydalanish ehtimoli 7,1 foizga oshadi va 1 foiz ($p < 0.01$)da statistik ahamiyatga ega bo'ladi. Demak, organik dehqonchilikni amalda joriy etish fermer xo'jaliklari daromadlari va davlat tomonidan taqdim etiladigan imtiyozli kreditlarga bog'liq.

Aniq dehqonchilik usullaridan foydalanish resurslardan samarali foydalanishga ijobiy ta'sir ko'rsatsa-da, ularning yuqori bahosi fermerlarning bunday texnologiyalarga murojaatini cheklaydi. Bu holatda kooperatsiya tizimini yo'lga qo'yish yoki yangi xizmat turlarini joriy etish muhim ahamiyatga ega. Tahlil natijalariga ko'ra,

o'rtacha gektardan olingan daromadning 1 mln so'mga oshishi aniq dehqonchilik usullaridan foydalanish ehtimolini 2,9 foizga oshiradi va 1 foiz ($p < 0.01$)da statistik ahamiyatga ega.

Ko'p tarmoqli faoliyatning mavjudligi va asosiy tarmoq sifatida chorvachilik bilan shug'ullanish 10 foiz ($p < 0.05$) darajasida ahamiyatli bo'lib, ko'p tarmoqli faoliyat aniq dehqonchilikdan foydalanish ehtimolini 0,5 foizga oshirsa, chorvachilik asosiy tarmoq bo'lgan holda bu ko'rsatkich 6,9 foizga pasayadi. Shuningdek, paxta va g'alla ekinlarini yetishtirish aniq dehqonchilik usullarini joriy etish ehtimolini oshirishi kuzatilgan.

Ma'lumotlardan foydalanish indeksi 1 birlikka oshsa, aniq dehqonchilik usullaridan foydalanish ehtimoli 18,4 foizga oshadi va 5 foiz ($p < 0.05$)da ahamiyatli hisoblanadi. Treninglarda ishtirok etish indeksi esa 1 birlikka oshganda ushbu ko'rsatkich 37,1 foizga oshadi va 1 foiz ($p < 0.01$)da statistik ahamiyatga ega.

Quyosh energiyasi texnologiyalaridan foydalanishda ham ma'lumotga ega bo'lish va treninglarda qatnashish ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Yashil texnologiyalar bo'yicha ma'lumotga ega bo'lish indeksi 1 birlikka oshsa, quyosh energiyasi texnologiyalaridan foydalanish ehtimoli 5,2 foizga, treninglarda ishtirok etish indeksi esa 3,9 foizga oshadi. Ikkalasi ham 1 foiz ($p < 0.01$)da ahamiyatlidir.

Yuqoridagi tahliliy ma'lumotlardan kelib chiqqan holda, bizningcha, quyidagi amaliy tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

Organik dehqonchilikni rivojlantirish. Fermer xo'jaliklari daromadlarining o'sishi organik dehqonchilikni joriy etish ehtimolini oshirishi aniqlandi. Shu bois organik dehqonchilik bilan shug'ullanuvchi fermerlarga imtiyozli kreditlar ajratish va ularning bozordagi daromadini qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, organik mahsulot yetishtiruvchi fermerlarni davlat xarid dasturlariga ustuvor ravishda jalb qilish hamda organik mahsulotlar uchun sertifikatsiyalash markazlarini tashkil etish maqsadga muvofiq.

Axborot va bilimlarning ahamiyati. Organik hamda aniq dehqonchilik texnologiyalaridan foydalanishda axborot resurslariga ega bo'lish va treninglarda ishtirok etish asosiy harakatlantiruvchi kuchlardan hisoblanadi. Shu sababli davlat va nodavlat tashkilotlari tomonidan axborot tarqatish, malaka oshirish kurslari va keng qamrovli agrar konsulting xizmatlarini tizimli yo'lga qo'yish zarur. Xususan, onlayn va oflayn treninglarni yo'lga qo'yish, qishloq hududlarida agrar axborot punktlari orqali ilmiy-tadqiqot institutlari yangiliklarini yetkazib berish muhim vazifalardan sanaladi.

Ko'p tarmoqli faoliyat va chorvachilikning o'rni. Ko'p tarmoqli faoliyat fermerlarning yashil texnologiyalarga qiziqishini oshirsa, asosiy tarmoq sifatida chorvachilik bilan shug'ullanish aniq dehqonchilikdan foydalanish ehtimolini pasaytiradi. Shuning uchun chorvachilik bilan shug'ullanuvchi fermerlar uchun maxsus qo'llab-quvvatlash dasturlari va organik o'g'itdan samarali foydalanish texnologiyalari joriy qilinishi maqsadga muvofiq.

Aniq dehqonchilikning yuqori xarajatlari. Aniq dehqonchilik texnologiyalari samarador bo'lsa-da, ularning yuqori bahosi keng qo'llanilishini cheklamoqda. Shu sababdan:

fermerlar o'rtasida kooperatsiya tizimini yo'lga qo'yish,
texnika va uskunalarni lizing asosida berish,
xizmat ko'rsatuvchi markazlarni tashkil qilish muhim ahamiyatga ega.

Quyosh energiyasi texnologiyalari. Quyosh energiyasidan foydalanishga oid ma'lumot va treninglar fermerlar tomonidan bu texnologiyalarni qabul qilish ehtimolini keskin oshiradi. Shu sababli agrar sohada energiya tejankor texnologiyalarni joriy qilish bilan bog'liq amaliy treninglar va namoyish loyihalarini tashkil etish zarur.

Iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlari. Yashil texnologiyalarni joriy etuvchi fermerlar uchun soliq imtiyozlari, subsidiyalari va grantlar tizimini yo'lga qo'yish ularning keng tarqalishiga zamin yaratadi. Shuningdek, xorijiy grantlarni jalb qilish orqali moliyaviy rag'batlantirish tizimini yanada takomillashtirish maqsadga muvofiq.

Xulosa qilib aytganda, yashil texnologiyalarni qishloq xo'jaligida keng joriy etish uchun moliyaviy qo'llab-quvvatlash, axborot va bilim berish tizimi, hamkorlik (kooperatsiya) imkoniyatlari va infratuzilmani rivojlantirish asosiy amaliy yo'nalishlar hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston qishloq xo'jaligida yashil texnologiyalarni joriy etish jarayoni barqaror rivojlanish tamoyillariga asoslanib, ekologik muvozanatni saqlash hamda ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga qaratilgan. So'nggi yillarda tomchilatib sug'orish, quyosh energiyasidan foydalanish va raqamli nazorat tizimlari orqali sezilarli ijobiy o'zgarishlar kuzatildi. Biroq texnologik yangiliklarni ommalashtirishda moliyaviy resurslarning cheklanganligi, kadrlar salohiyatining yetarli emasligi va ilmiy izlanishlarning amaliyot bilan uzviy bog'lanmaganligi muammolarni yuzaga keltirmoqda. Shu bois, davlat siyosati, xususi sektor va ilmiy institutlar o'rtasida mustahkam hamkorlikni yo'lga qo'yish muhim ahamiyat kasb etadi.

Yuqorida o'tkazilgan tahlillar asosida quyidagi takliflarni ilgari surishimiz mumkin:

Soliq imtiyozlari va subsidiyalarni kengaytirish. Yashil texnologiyalarni joriy etayotgan fermer xo'jaliklariga maqsadli imtiyozlar berish ularni moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlaydi, bu esa yangi texnologiyalarni tezroq joriy etishga turtki beradi.

Mahalliy innovatsion ishlab chiqarish va servis tizimini rivojlantirish. Import hajmini kamaytirish uchun irrigatsiya, energiya va agrotexnik jihozlarni mahalliy ishlab chiqarish va ta'mirlash bazalarini kengaytirish lozim.

Ilmiy-tadqiqot va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish. Yashil texnologiyalar bo'yicha universitetlar, ilmiy markazlar va xorijiy institutlar bilan qo'shma grant dasturlari tashkil etish orqali yangi echimlarni amaliyotga joriy etish imkoniyati kengayadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktyabrdagi "2019 — 2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida" PQ-4477-son qarori. <https://lex.uz/uz/docs/4539502>
2. <https://www.stata.com>
3. Hamidov, A., et al. (2022). Rebound Effects in Irrigated Agriculture in Uzbekistan: A Stakeholder-Based Assessment. Sustainability, 14(14), 8375.
4. Ashurmetova, N. A., Mynbaeva, A. U., Ibrahimova, M. F. (2023). Role and Development of Digital Agriculture in Uzbekistan. Texas Journal of Agriculture and Biological Sciences, Vol. 17 (2023), pp. 4–7.
5. Uroqov, A. S., Nosirov, F. J., et al. (2024). Implementing a Solar Photovoltaic Station in Watering Systems. BTSTU Research Journal (2024).
6. Ikramov, N., Kasimov, F., Rakhimova, M. (2025). Energy efficiency monitoring system of operated irrigation pumping stations in Uzbekistan. Journal of Water and Land Development (JWLD)
7. Khitakhunov, A. A. (2021). Agriculture in Central Asia: Current State and Development Perspectives. The Journal of Economic Research & Business Administration, 138(4), 59
8. Understanding and mastering integrated agriculture, technologies: Evidence from extension experience Denis Hörner, Adrien Bugen and e.t.
9. The World Bank Economic Review, 36(1), 2022, 68–90
10. <https://doi.org10.1093/wber/lhab025>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>